

Cinc novel·les que cal llegir

Text > VICENÇ PAGÈS JORDÀ

En els articles anteriors hem parlat de contes. Avui recomanarem cinc novel·les prou diferents que tot autor (novell o no) hauria de tenir en compte.

La primera és *Solitud*, de Caterina Albert (l'Escala, 1869-1966), apareguda en forma de fulletó a començaments del segle vint. A l'escola ens van ensenyar que és una novel·la modernista. Certament, plasma l'enfrontament entre un individu que vol ser lliure i les forces col·lectives que ho impedeixen. Ara bé, aquesta fórmula també es compleix en el cas d'*El Quixot*, de *L'edat de la innocència* o de *1984*. De fet, *Solitud* pren més volada si deixem de veure-la com el símptoma d'un moviment i la considerem, ras i curt, com un llibre que val la pena llegir: que avui dia qualsevol lector es pot fer seu. Una prova d'això és que, encara que passin els anys, en recordem vivament alguna escena: la pujada a la muntanya, l'escorxament dels conills, l'aplec, l'atac de l'Ànima... Hi ha altres criteris útils per valorar una novel·la, com ara la concentració de frases felices que, a banda de ser genuïnes i ben

girades, són regals semàntics i sintàctics. A la riquesa d'una autora arrelada en la llengua popular, Caterina Albert hi afegeix mots cultes, originals i (sobretot) adients.

La gran novel·la feminista

Que una de les grans novel·les catalanes sigui feminista és una bona notícia per al feminisme, ja que el lector hi assumeix amb naturalitat el punt de vista d'una dona incompresa, maltractada i finalment (en part, si més no) lliure. La trobem més feminista que modernista, en el sentit que el protagonista no és ben bé un individu que té la societat en contra, sinó una dona, és a dir, algú particularment vulnerable en aquella època i en aquell entorn. No entenem com alguns crítics la vinculen amb *Anna Karènina* o *Madame Bovary*, dues novel·les protagonitzades per dones adúlteres que se senten culpables. Més aviat l'emparentem amb *Jane Eyre*, que també és protagonitzada per una víctima innocent.

Diari d'un soldat, de Joaquim Casas Busquets (Blanes, 1911 - Mataró, 1993) es va publicar el 1959. Narrat per un oficinista destinat a Extremadura durant la guerra, relata les penúries de la tropa: fam, fred, son i tedi, interrompudes pels atacs de l'aviació franquista, pel festeig amb les noies del poble, per desercions, robatoris, borratxeres, viatges i períodes d'instrucció. El que sobta del llibre és la lleugeresa, ja que està format per una setantena de capítols breus que narren escenes d'una manera que recorda la sensibilitat cinematogràfica. La prosa, fresca i directa, resulta més pròxima als llibres de John Dos Passos que als patracols nostrats que s'acosten a la guerra amb un estil esclau i tortuós. Amb pocs per-

sonatges i una alternança entre prosa lírica i realisme bèl·lic, *Diari d'un soldat* s'acosta a les formes actuals de l'escriptura.

Fantasia delirant

L'any 2000, Sebastià Roig (Figueres, 1965) va publicar *El cogombre sideral*, una fantasia delirant situada a l'espai exterior, amb extraterrestres megalòmans i innocents empresonats. El llibre, que revela una imaginació extrema, està escrit en un català que no és estàndard, i menys encara científic, sinó una personalíssima barreja de les frases tòpiques del gènere i d'expressions vivíssimes de l'Empordà. Els efectes d'aquesta combinació són volgutament còmics. La barreja de lèxic pairal, sexe explícit, marques comercials d'última generació, profusió d'onomatopeies, picades d'ullet a l'actualitat, tria de noms grotescos i veneració per les macroregles del subgènere de la ciència-ficció *pulp* donen com a resultat un producte forassenyat i inconfusible, que només podia haver escrit aquest autor. Sebastià Roig sembla haver begut sense manies de les fonts més profundes del *kitsch*, si bé se serveix d'una prosa planera, equidistant d'avantguardismes tronats i de vacil·lacions de principiant. L'hibridisme desacomplexat és, de fet, un dels trets principals d'*El cogombre sideral*; per comprovar-ho n'hi ha prou de llegir el capítol 19, una versió pornogràfica del laberint del Minotaure.

Un viacrucis de fúria i alcohol

Un dia tranquil (2010) va ser la primera novel·la publicada per Ponç Puigdevall (Sant Feliu de Guíxols, 1963). El llibre ressegueix l'itinerari que fa el protagonista des de la ciutat on malviu fins al poble on va créixer, un viacrucis de servitud, fúria i alcohol servit amb l'estil de Juan Benet i les dilacions al·lucinades de Malcolm Lowry. Després de constatar que ha malaguanyat la vida, el viatger es refugia en fantasies que es

>> Caterina Albert va publicar *Solitud* en forma de fulletó a començaments del segle vint.

Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. DIARI DE GIRONA (ÀNGEL REYNAL).

>> *Alicia Kopf* mostra la seva capacitat transformista a *Germà de gel*.
 Font: AJUNTAMENT DE GIRONA. CRDI. EL PUNT (QUIM PUIG).

revelen vanes o ridícules: la fantasia de tornar a casa, la fantasia d'una reconciliació sentimental, la fantasia d'un final digne. Mentrestant, es passeja per les ruïnes de la memòria, sota una minuciosa cascada d'adversitats.

No trobarem en aquesta novel·la una successió d'episodis que ens portin enlloc; tan sols carrers en pendent, bars plens d'ombres, cases que són refugis i una celebració sense alegria, que recorda *La festa de Gerald*, de Robert Coover, només que (potser per augmentar la incertesa del lector) el que allà era un mort aquí es converteix en un desaparegut. L'escenari és nebulós: sense referències al temps ni a l'espai, sense que sapiguem on som, ni quina hora és, ni quin aspecte tenen els personatges, ni si fa fred o calor. L'important no és tant la fixació d'unes coordenades on situar-se sinó el circuit que va de l'esperança a la decep-

ció, de la decepció al plaer d'autodes-
 truir-se sense pressa per la via líquida,
 i de nou a una esclatxa d'esperança.

L'última novel·la que comentem avui és *Germà de gel* (2016), d'Alicia Kopf (Girona, 1982), que consta de tres parts. La primera és una aproximació a les gestes dels exploradors polars, on l'autora aporta erudició, innovació i capacitat combinatòria. En la segona part (la més llarga) assistim a un tomb autobiogràfic que inclou el record d'una adolescència problemàtica, les visites al psicoanalista, les discussions amb la mare, l'absència del pare, la presència del germà. La tercera part, molt breu, és el diari d'un viatge a Islàndia. El gel unifica la història, l'individu i la geografia: pot representar l'exploració intel·lectual, la fredor sentimental i la buidor.

Les tres peces de *Germà de gel* mostren la capacitat transformista d'Alicia

Kopf: pot desaparèixer de l'escena, capbussar-se en l'egocentrisme o interessar-se pel paisatge. Verifica gestes, recull anècdotes, escriu un dietari de recerca, critica els narradors omniscients, visita ARCO, cerca una èpica, alterna el constructe gèlid amb la transcripció naïf: ella és alhora objecte i subjecte, lúdica com Vila-Matas, melodramàtica com Tennessee Williams i caçadora d'instant a la manera de W. G. Sebald.

Per què aquestes cinc novel·les són recomanables? La clau no és l'època ni l'estil ni el tema. Tant és el vincle que mantinguin amb l'experiència, tant és si són lleugeres o denses, psicològiques o humorístiques, realistes o fantàstiques, concretes o incertes, inclassificables o de gènere. Una vegada més, el fet que tenen en comú (aviat és dit) és el fet que encerten la forma idònia per vehicular la matèria.

Tant és si són lleugeres o denses, psicològiques o humorístiques

>> *Sebastià Roig*, autor d'*El cogombre sideral*, amb una samarreta de Superman.
 (Font: ARXIU SEBASTIÀ ROIG)